

Előterjesztés

Tárgy : Orosháza története – monográfia előkészítése

Tisztelt Képviselő- testület!

Orosháza Város Tanácsa 1965-ben, Nagy Gyula szerkesztésében jelentette meg „Orosháza története és néprajza” c. monográfiát. Szerkesztője a magyar tudományosság kiválóságait hozta el kutatóként akkor Orosházára, és alkották meg közösen az addig feltárt anyagokra hagyatkozva a nagymonográfiát. A nagy terjedelmű, két kötetes mű országos példa lett, ma is gyakran hivatkoznak rá dolgozatokban, tudományos munkákban.

Közel 50 év telt el a megjelenés óta. A Szántó Kovács János Múzeum kollektívája tisztelegve a múzeum egykori igazgatója, a tanító, etnográfus Nagy Gyula emléke előtt, születésének 100. évfordulóján 2011-ben nagy munkába fogott és összeállította a 2015-ös megjelenésre tervezett új, „Orosháza története – monográfia” tartalomjegyzékét és elkészítette a munkatervet is a megjelenésig.

A múzeum igazgatója az előterjesztés mellékleteként csatolt anyagot juttatta el, melyben bemutatja a készülő monográfia fejezeteit, az egyes munkacsoportok feladatait, az előkészítő munkálatokat, valamint meghatározza a mérföldköveket és a határidőket.

Javasolom a Tisztelt Képviselő-testület részére, hogy egy, az előterjesztés mellékletét képező megállapodás jóváhagyásával támogassa a Monográfia előmunkálatait tekintettel arra, hogy a magyar néprajz és társtudományai számára mindig elsőrendű forrásként fog szolgálni és lehetővé teszi azt, hogy Orosháza gazdag népi műveltsége ezután is megfelelő helyet biztosítson magának az országos jellegű néprajzi összefoglalásokban.

Az Önkormányzat 2011. évi költségvetéséről szóló 5/2011.(II.07.) önkormányzati rendeletben 1.000.000,- Ft –ot tervezett „Orosháza város monográfiája” folyó évi munkálataira.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet az alábbi határozati javaslat elfogadására!

Határozati javaslat

Orosháza Város Önkormányzat Képviselő-testülete

- 1.) jóváhagyja a Szántó Kovács János Területi Múzeummal – az előterjesztés mellékletét képező - megállapodást és felhatalmazza Dr. Dancsó József polgármestert annak aláírására.

- 2.) a 2011 évi előkészítő munkálatokra biztosítja a fedezetet az Önkormányzat 2011. évi költségvetéséről szóló 5/2011. (II.07.) számú rendeletben „Orosháza város monográfiája” keret terhére 1.000.000,- Ft erejéig.

Végrehajtásért felelős:

Dr. Dancsó József polgármester a keret-megállapodás aláírásáért
Csányiné Kádár Tünde vezető főtanácsos a határozat közzléséért

Határidő: a határozat közzlésére és a megállapodás aláírására 2011. július 29.

Orosháza, 2011. június 16.

Tisztelettel:

Dr. Dancsó József
polgármester

Melléklet

Megállapodás

mely létrejött egyrésztől **Orosháza Városi Önkormányzat Szántó Kovács János Területi Múzeuma** (5900 Orosháza, Dózsa György utca 5., adószáma: 16654897-2-04, bankszámlaszáma: 11733041-15347794-39880008, képviseli Rózsa Zoltán múzeumigazgató) – a továbbiakban: Múzeum -

másrésztől **Orosháza Város Önkormányzata** (5900 Orosháza, Szabadság tér 4-6.; törzskönyvi azonosító száma: 725514; képviseli Dr. Dancsó József polgármester) – a továbbiakban: Önkormányzat – között az „Orosháza története – monográfia” című kiadvány megjelentetésére a következők szerint:

I. Előzmények:

- 1) Orosháza Város Tanácsa 1965-ben, Nagy Gyula szerkesztésében jelentette meg „Orosháza története és néprajza” c. monográfiát. Szerkesztője a magyar tudományosság kiválóságait hozta el kutatóként akkor Orosházára, és alkották meg közösen az addig feltárt anyagokra hagyatkozva a nagymonográfiát. A 906 oldalas, két kötetes mű országos példa lett, ma is gyakran hivatkoznak rá dolgozatokban, tudományos munkákban.
- 2) Közel 50 év telt el a megjelenés óta. A Szántó Kovács János Múzeum kollektívája tisztelegve a múzeum egykori igazgatója, a tanító, etnográfus Nagy Gyula emléke előtt, születésének 100. évfordulóján 2011-ben nagy munkába fogott, összeállította a 2015-ös megjelenésre tervezett új, „Orosháza

története – monográfia” tartalomjegyzékét és elkészítette a munkatervet is a megjelenésig.

- 3) Orosháza Város Önkormányzat képviselő-testülete a/2011. (.....) K.t. számú határozatával döntött arról, hogy a jelen megállapodásban foglaltak szerint együttműködik Orosháza Városi Önkormányzat Szántó Kovács János Területi Múzeumával az „Orosháza története – monográfia” című kiadvány (továbbiakban: Monográfia) megjelentetése érdekében.

II. Felek együttműködése:

a.) Múzeum vállalja:

- 1) a Monográfia egyes fejezeteinek kidolgozására csoportokat hoz létre. A csoportvezetők főként helyi értelmiségiek, akik a település konkrétumait ismerik, az egyes részfejezetek lektorai neves kutatók, akik egy-egy korszakot szélesebb összefüggésben látnak. A csoportok levéltári munkát folytatnak, elhatárolják a forrástípusokat, meghatározzák a kutatási módszertant, kialakítják és feltöltik a rendszert.
- 2) az előkészítés során fotóztatja saját gyűjteményeinek darabjait, régészeti feltárásokat, valamint restaurálási munkákat végez.
- 3) 2011-2015. között Mozaik címmel, évente minimum 3 kiadványt jelentet meg.
- 4) havi rendszerességgel előadássorozatot tart.
- 5) kutatásairól beszámol az érdeklődőknek a Múzeumi Világnaphoz kapcsolódóan, minden év novemberében a csoportvezetők ismertetik éves munkájukat.
- 6) bevezeti az ún. közönséglektori munkát.
- 7) a Monográfiával kapcsolatos minden kimeneti kapcsolatot mérni fog, hogy felmérje a Monográfiával kapcsolatos igényt.
- 8) a költségvetési tervezetét az Önkormányzathoz minden év május 15. napjáig eljuttatja és a kapott támogatással határidőben elszámol.

b.) Önkormányzat vállalja:

- 1) a 2011. évi előkészítő munkálatokra biztosítja a fedezetet az Önkormányzat 2011. évi költségvetéséről szóló 5/2011. (II.07.) önkormányzati rendeletben „Orosháza város monográfiája” keret terhére 1.000.000,- Ft erejéig. A felhasználás folyamatos, illetve elszámolást követően átvihető.
- 2) 2015-ig évente, a mindenkori éves költségvetésében biztosít forrást a Monográfia megjelentetésére.

III. Kapcsolattartók:

- 1) Önkormányzat részéről: Csányiné Kádár Tünde vezető főtanácsos
- 2) Múzeum részéről: Rózsa Zoltán régész, múzeumigazgató

IV. Egyéb rendelkezések:

1) Jelen megállapodást bármelyik fél indoklási kötelezettség nélküli felmondhatja.

Jelen megállapodást a Felek elolvasás és értelmezés után mint akaratukkal mindenben megegyezőt jóváhagyólag aláírták.

Orosháza, 2011. július

.....
Dr. Dancsó József
polgármester

.....
Rózsa Zoltán
múzeumigazgató

Monográfia 2011 Állapot – feladatok

Összeállt a készülő Monográfia szerkezete. Monográfiáról beszélünk, jóllehet a készülő munka nem a klasszikus értelemben vett monográfia lesz. A könyv fő célja, hogy világosan láttassa és domborítsa ki azt a valós ok-okozati láncolatot, amely a térség története. A szemlélet újzerű. Ember és környezetének kapcsolatrendszerét helyezi az előtérbe. A Monográfia az alábbi fejezetekre bomlik.

1. Földrajzi környezet. Az elmúlt 10.000 év története alapvetően ugyanabban a földrajzi környezetben zajlott. Ez az a környezet, amely hat a benne megtelepülő emberre ugyanúgy, mint ahogyan az ember is használja őt. A környezet leírását tartalmazza az első fejezet. Ez afféle állandóság, melyet a változások érintik az idő folyamán. A munka tehát az állandó változásról szól. (20 oldal)
Talajfúrások a Nagytatársánccon, természettudományos vizsgálatokkal
2. Őskor. Az ember megjelenésétől a népvándorlás koráig terjedő időszak ismertetése. (20 oldal)
Párducz Mihály 1967-1968. évi ásatási anyagának feldolgozása (szkíta)
Bronzkori földvárak régészeti kutatása
Régészeti terepbejárások
3. Népvándorlás kora. Ebben a fejezetben kerül ismertetésre a magyar honfoglalás előtti időszak. (20 oldal)
Párducz Mihály 1967-1968. évi ásatási anyagának feldolgozása (szarmata)
Orosháza Tesco későszarmata kori telep publikálása
Régészeti terepbejárások
4. A honfoglalástól a középkor végéig terjedő magyar évszázadok ismertetése, egészen a 2. Orosháza pusztulásáig. (20 oldal)
Régészeti terepbejárások
Orosháza Nyíri-dűlő, Osztott földek-Fasor lelőhelyek feldolgozása
Árpád-kori Orosháza
Árpád-kori csatornarendszerek ásatása és a lineáris struktúra értelmezése
5. A törökkori pusztulástól terjedő időszak, az újjátelepítéssel. A természeti viszonyok és a térszerkezet alapján kidolgozandó Békés megye dél-nyugati részének 18. század eleji viszonyait, a Habsburg udvar telepítési politikáját annak érdekében, hogy értelmezhető legyen Orosháza betelepítése – Orosháza telepítésének kérdése gazdasági, társadalmi körülményeinek figyelembe vételével. A kécsi török-kor gazdasági, természeti viszonyai meghatározták a betelepülők első időszakát, viszonyaikat. (20 oldal)
Marhahajtás és az orosházi térség kapcsolatai.
Örmény és görög pusztabérlők a kistérségben és hatásuk a térség fejlődésére.

6. A következő korszak Orosháza telepítésétől a Napóleoni háborúig tart, a település kezdeti fejlődése, természeti viszonyainak alakítása és alakulása mentén, kiemelten kezelendő a kialakuló térségi központ szerepe a Körös-Maros közén. (30 oldal)
- Anyakönyvek (keresztelési, házassági, halottak) vizsgálata – származási helyek, kuriózumok.*
- Marhahajtás és az orosházi térség kapcsolatai.*
- A származási helyek időbeli változása – térségek, a változások okai.*
- Ormény és görög pusztabérlők a kistérségben és hatásuk a térség fejlődésére.*
- A halottak üzennek – anyakönyvek tanulságai, nyavalyák és egyéb halálokok, közviszonyok.*
- Néprajzi adatok korai forrásokban – gazdálkodás, társadalom, szellemi néprajz.*
- Zsellérek – zsellérek? Gazdasági viszonyok és a szegénység (lélektana).*
- Dunántúli és felvidéki hagyatékok Orosháza néprajzában. (Források – irodalom)*
- Összehasonlító elemzés.*
7. A Napóleoni háborúktól eredően a vasút megjelenéséig tart a következő korszak. Orosháza jelentős népességpolitikai fejlődése mentén figyelhető meg a mezőgazdasági ártermelés fokozódása, az orosházi gazdák expanziója, ezek politikai háttéré. A település közigazgatási átalakulása és a gazdasági élet fejlődésével együttjáró társadalmi-politikai rendszer prosperitása. A szabadságharc megjelenése is ebben a kontextusban értelmezhető. Ez a korszak erősebb térszerkezet-módosulást eredményez, melynek következményei több szinten értelmezendők. A rögzített, forrásokkal adathozható természeti változások hatásai a mesterséges-cmberi környezetre, mint az éghajlati, vízrajzi változások. (60 oldal)
- Evangelikus Levéltárban – Canonica Visitatio.*
- Katona személyek anyakönyve*
- A halottak üzennek – anyakönyvek tanulságai, nyavalyák és egyéb halálokok, közviszonyok.*
- Néprajzi adatok korai forrásokban – gazdálkodás, társadalom, szellemi néprajz.*
- Zsellérek – zsellérek? Gazdasági viszonyok és a szegénység (lélektana).*
8. Ebben a korszakban a prosperáló Orosháza kap helyet a vasút megjelenésétől az első világháború végéig, mely egyrészt hatalmas gazdasági ugrást okozott, illetve átformálta a község kapcsolódási pontjait, s ennek következtében a társadalmát (pl. a zsidók nagyobb arányú megjelenése), emellett a politikai törekvésekben is egyre radikálisabb eszmék, irányzatok születtek meg, követve a település fejlődésével együttjáró hatásokat. (80 oldal)
- Evangelikus Levéltárban – Canonica Visitatio.*
- Naplólapok és helyi viszonyok. – Hagyományok és modernizáció, paraszti kép a helyi sajtóban, parasztság és polgárosodás útközpontjai.*
9. Az 1920-1949 közötti időszak sokszerű hatásaival és az arra adott válaszai. Trianon és következményei, a Horthy-korszak átértékelése a modernizáció alapján (gazdasági, társadalmi és ezek alapján kialakuló politikai folyamatok mentén) újszerű forrástípusok (pl. sajtó, fotók) használata és értelmezése segítségével is. (80 oldal)

Napilapok és helyi viszonyok. – Hagyományok és modernizáció, paraszti kép a helyi sajtóban, parasztság és polgárosodás ütközőpontjai.

Orosháza átalakuló stratégiái a trianoni béke után.

Az átalakulás álarcai 1944 – 1949. Korabeli források és sajtóhírek, fotók elemzése.

Kertészetek Orosházán és a térségben – történeti és recens néprajzi kutatás.

10. 1950-napjainkig: A Rákosi korszaktól a demokráciáig tartó korszak újfent alkalmas jelentősebb természeti, gazdasági és társadalmi rendszerek változásával összefüggésben lévő mobilitás vizsgálatára, pl. tanyapusztulás, államosítás, iparosítás, infrastruktúra változása, stb. (60 oldal)

Kertészetek Orosházán és a térségben – történeti és recens néprajzi kutatás.

A Monográfia fejezetei egyúttal csoportokat is jelentenek. Minden csoportnak van/lesz egy vezetője, aki létrehozza a csoportját, team-munkában dolgoznak. A csoportvezetők személyes találkozásai, közös gondolkodása fogja kialakítani azt az arculatot, ami az egész kötetet jellemezni fogja. Az olvasó számára azt a látszatot kell kelteni, hogy a könyvet egy ember írta. A csoportok létrejöttének határideje augusztus 30. Erre az időpontra a Múzeum dolgozói a csoportvezetőknek eljuttatják azokat a témákat, melyekre egyetemi hallgatók, múzeumi- és egyetemi kollégák, egyéb szaktekintélyek „ráállíthatóak”.

Fontos elvként vezettük be a konkrét – általános viszonyrendszert. Ez azt jelenti, hogy a csoportvezetők főként helyi értelmiségiek, akik a településünk konkrétumait jobban ismerik. Egy-egy korszakot általánosságban jobban ismerő neves kutatókat gondoltunk a részfejezetek lektorainak fölkérni. Akik a konkrétumokat kevésbé ismerik, ugyanakkor az adott korszakot szélesebb összefüggésrendszerben látják. Ugyanakkor a költségek így lehetnek a legkisebbek. Az anyagi vonzata azonban így is nagy a munkának.

Minden tudományos tevékenységünkhöz bevezetjük az ún. közönséglektori munkát, mérést. Minden Monográfiával kapcsolatos kimenetet mérni fogunk, hogy az igényt lássuk, illetve meghatározhatjuk a kiadvány szintjét. Szakmai eszmecsere – fogódzók sűrűn lesznek, beszélgetésekkel egybekötve.

A Múzeum Tudományos Tanácsa általában kéthetente találkozik a Múzeumban, esetenként kiegészülve külsős segítőkkel. Emellett folyamatos az email-kapcsolat is. A 2011. év folyamatos feladatai: levéltári munkák folytatása, forrástípusok elhatárolása, kutatási módszertan meghatározása, rendszer kialakítása és feltöltése. A Tudományos Tanács szerkeszti a Mozaikokat, melyek évente több alkalommal is napvilágot látnak. Folyamatosan alakítva az arculatot, amely a végén a Monográfiában fog csúcsosodni. Idén 3 szám kiadását tervezzük. Az elsőt a Múzeumi Világnapon mutattuk be, a másodikat az ősszel, míg a harmadikat az év végén. Fontos, hogy megtaláljuk a hangunkat, s azt juttassuk el mindenkihez, ezzel is támogva a múzeum körül szerveződő kört.

A Monográfia fő ereje a helyi sajátosság lesz. Azaz: a helyi gyűjteményre épül, abból táplálkozik. A saját gyűjtemény darabjainak fotóztatása, előkészítése is költséget jelent és a levéltári munkák szolgáltatását is ebből finanszíroznánk. Kellenek olyan régészeti feltárások, melyek a ma még hiányzó korszakokra fókuszálnak. A restaurátori munkálatokra azonban itt is áldozni kell.

A Monográfia előkészítését 2011 – 2015. közötti időszakban az alábbi állandóságok jellemzik:

Mozaikok. Évente 3-4 kiadványt jelentetünk meg. Célja a Monográfiára való ráhangolódás, annak szellemiségének megismertetése, elfogadtatása. Megjelenések: Magyar Kultúra Napja, Múzeumi Világnap, nyár és/vagy ősz.

Mesélő tárgyak - beszélő források. Havi rendszerességgel megtartott előadássorozat a Gimnáziumokban nem csak gimnazisták számára. Az előadások központjában a gyűjteményünk tárgyi anyaga, illetve a különféle levéltári források állnak. Célunk a fiatalok számára eljuttatni a szellemiségünket. A jövő számára is dolgozunk.

Májusi beszámolók. A kutatásokról beszámolunk a Múzeumban az érdeklődőknek a Múzeumi Világnaphoz kapcsolódóan.

Novemberi beszámolók. Novemberben évente egy alkalommal a Monográfia csoportvezetői találkoznak a Múzeumban. Ez sem zárt rendezvény, a csoportvezetők ismertetik éves munkájukat. Arculati elemek megbeszélése.

A Monográfia költségvetése 2011-re:

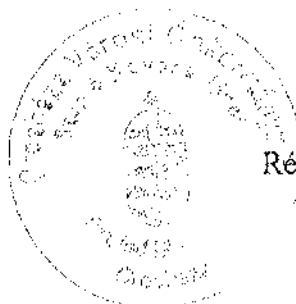
3 db Mozaik kiadvány nyomdaköltsége	1.000.000 Ft
Utazási költségek	150.000 Ft
Szállásköltségek (hozzánk érkező kutatók)	40.000 Ft
Régészeti feltárások	250.000 Ft
Restauráltatás	40.000 Ft
Fotóztatás	100.000 Ft
Állatcsont meghatározás (tavalyi jóváhagyott maradvány terhére)	600.000 Ft

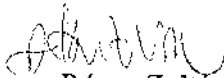
Az idei év költségvetése 1.580.000 Ft körül alakul. Ez az összeg változhat, akár jelentősen is, hiszen nem tudjuk, hogy milyen pályázat kerül kiírásra az év folyamán. Az 1 M feletti összeget szponzorok, pályázatok útján kívánjuk előteremteni.

Az idén sem az 580.000 Ft megszerzése a cél a szponzoroktól, hiszen a tiszteletdíjak költsége csak az utolsó években fog realizálódni (erre ezért tartalékot kell képezni). És emellett, éppen ezért ahogyan azt korábban kértük, szeretnénk ha az évenkénti maradványpénzek feladattal terheltten átvihetők lennének a következő évekre

A rendelkezésre bocsátott éves keretet az előmunkálatokkal kimerítjük, de mindent megteszünk a pályázati források, szponzorok stb. megteremtésére. Egy példa: az elmúlt 10.000 év változásait feltáró régészeti fúrások, s azok természettudományos kiértékelése 3-4 M forintba kerülnek. Ilyen és ehhez hasonló munkálatokhoz plusz források, kapcsolati tőke bevonása szükséges.

Orosháza, 2011. június 16.

Rózsa Zoltán
Régész, múzeumigazgató